

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder ändras. Genom ändringen ska de finska myndigheterna ges befogenhet att omvandla ett dödsstraff som dömts ut i en främmande stat till en frihetsberövande påföljd som verkställs i Finland.

Syftet med propositionen är att möjliggöra en effektiv realisering av straffansvaret också i sådana situationer där en finsk medborgare eller en person som har sin hemvist i Finland har dömts till dödsstraff i en främmande stat och straffet med stöd av gällande bestämmelser inte kan verkställas i Finland genom att påföljden omvandlas till en frihetsberövande påföljd. Genom ändringen ingriper man i övrigt inte i förutsättningarna eller förfarandet för överföring av verkställigheten av en dom, utan syftet är att utvidga lagens tillämpningsområde och förtydliga myndigheternas befogenhet.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2026.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	3
2.1 Nationell lagstiftning	3
2.2 Bedömning av nuläget	5
3 Målsättningar.....	6
4 Förslagen och deras konsekvenser	6
4.1 De viktigaste förslagen	6
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	7
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	7
4.2.2 Samhälleliga konsekvenser.....	8
4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna	8
5 Alternativa handlingsvägar.....	8
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	8
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	9
6 Remissvar	10
7 Specialmotivering.....	11
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	12
9 Ikraftträdande	12
10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	12
LAGFÖRSLAG.....	17
om ändring av lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder.....	17
BILAGOR	19
PARALLELLTEXT	19
om ändring av lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder.....	19
FÖRORDNINGSUTKAST	22
om ändring av förordningen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder.....	22

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Vid justitieministeriet har man till följd av diskussion i offentligheten utrett frågan om det är motiverat och möjligt att ändra lagstiftningen om överföring av verkställigheten av en påföljd som har dömts ut i en främmande stat till Finland så att dödsstraff som har dömts ut i en främmande stat kan omvandlas till en frihetsbegränsande påföljd som ska verkställas i Finland.

Den nationella lagstiftningen om överföring av verkställigheten av domar är för närvarande begränsad till situationer där det är fråga om överföring av verkställigheten av ett frihetsstraff, en förverkandepåföljd eller psykiatrisk sjukhusvård oberoende av patientens vilja. Ett dödsstraff kan alltså inte med stöd av den gällande lagstiftningen i Finland omvandlas till en påföljd som ska verkställas här, såsom ett frihetsstraff. Således är det en förutsättning för att domen ska kunna verkställas i Finland i en sådan situation att den stat som meddelat domen först omvandlar den till ett frihetsstraff som erkänns i finsk lagstiftning, varefter den ovannämnda nationella lagstiftningen kan tillämpas.

Vid behandlingen av överföring av verkställigheten av påföljder som har bestämts i en annan stat ska de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt respekten för de centrala rättsstatliga principerna tas i beaktande. Dödsstraff, tortyr och annan behandling som kränker människovärdet är förbjuden enligt Finlands grundlag och internationella avtal som är bindande för Finland. En utlännings får inte utvisas, utlämnas eller återsändas, om han eller hon till följd härav riskerar dödsstraff, tortyr eller någon annan behandling som kränker människovärdet. Finland är också part i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, och Finland har ratificerat det andra tilläggsprotokollet till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter om avskaffande av dödsstraffet (FördrS 49/1991). Protokoll nr 13 till Europakonventionen, vilket trädde i kraft 2003, förbjuder dödsstraff under alla omständigheter. Enligt artikel 2 i Europakonventionen ska envars rätt till liv skyddas genom lag.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet. Utkastet till regeringsproposition var på remiss mellan den 13 januari 2025 och den 24 februari 2025. Utlåtanden om utkastet och övriga beredningsdokument som gäller projektet finns på justitieministeriets webbplats och på statsrådets webbplats under numret OM163:00/2023.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Nationell lagstiftning

Lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av frihetsstraff (21/1987) trädde i kraft 1987. Genom lagen möjliggjordes Finlands anslutning till den i Strasbourg 1983 ingångna konventionen om överförande av dömda personer (FördrS 13/1987). I lagen föreskrevs ursprungligen endast om verkställighet i Finland av en frihetsberövande påföljd som har bestämts i en främmande stat och om anförtröende av verkställigheten av ett fängelsestraff som har dömts ut i Finland till en främmande stat. År 1994 ändrades lagen så att det i den också togs in bestämmelser om verkställighet i Finland av en förverkandepåföljd som har bestämts i en främmande stat och om anförtröende av verkställigheten av en förverkandepåföljd som bestämts

i Finland till en främmande stat. Lagens namn ändrades samtidigt till lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder.

Tillämpningsområdet för lagen utvidgades senast 2010 genom att det i lagen togs in bestämmelser om verkställighet i Finland av en vårdpåföljd oberoende av patientens vilja som i en främmande stat har bestämts för en åtalad som inte har dömts till straff och om anförtröende av verkställigheten av en vårdpåföljd som har bestämts i Finland till en främmande stat.

Enligt 1 § 1 mom. i lagen kan i enlighet med lagen en frihetsberövande påföljd och en förverkandepåföljd som har bestämts av en domstol i en främmande stat verkställas i Finland samt verkställigheten av ett fängelsestraff och en förverkandepåföljd som har dömts ut av en finsk domstol anförtras en främmande stat.

Enligt 2 mom. kan i enlighet med lagen också sådan psykiatrisk sjukhusvård oberoende av patientens vilja som i en främmande stat har bestämts för en åtalad som inte har dömts till straff (*vårdpåföljd*) verkställas i Finland och verkställigheten av en vårdpåföljd som har bestämts i Finland anförtras en främmande stat. Bestämmelser om internationell verkställighet av vårdpåföljder finns dessutom i mentalvårdslagen (1116/1990).

Bestämmelser om förutsättningarna för verkställighet i Finland av en påföljd som bestämts i en främmande stat finns i 3 § i lagen. Enligt 1 mom. får en påföljd som har bestämts av en domstol i en främmande stat verkställas i Finland, om 1) domen har vunnit laga kraft och den är verkställbar i den stat där den har givits, 2) den gärning för vilken påföljden har bestämts utgör brott eller skulle utgöra brott enligt finsk lag om den begicks i Finland under motsvarande förhållanden, eller om gärningen är en sådan gärning som avses i 3 § i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003), samt 3) den stat där påföljden har bestämts har begärt eller samtyckt till att den verkställs här.

I fråga om frihetsberövande påföljder ska också följande förutsättningar enligt 3 § 2 mom. i lagen uppfyllas för att påföljden ska kunna verkställas i Finland. Den dömde ska vara finsk medborgare eller ha sin hemvist här och den dömde ska ge sitt samtycke till att påföljden verkställs i Finland. En frihetsberövande påföljd kan dock verkställas i Finland utan den dömdes samtycke, om 1) den dömde genom att fly till Finland eller på något annat sätt i Finland drar sig undan verkställigheten eller fortsatt verkställighet av påföljden, eller om 2) påföljden eller ett lagakraftvunnet administrativt beslut som följer på denna innehåller ett förordnande om utvisning eller någon annan åtgärd som innebär att den dömde sedan han eller hon har frigetts från fängelse inte får stanna kvar i den stat där påföljden bestämts. En påföljd som har bestämts i en främmande stat får dock inte verkställas i Finland, om åtal för det brott som påföljden avser är anhängigt eller, i fråga om förverkandepåföljd, särskilt utförd talan är anhängig här, eller om saken har avgjorts genom dom som har vunnit laga kraft eller om riksåklagaren har förordnat att åtal skall väckas för brottet.

Justitieministeriet beslutar om verkställighet av en påföljd som har bestämts i en främmande stat och justitieministeriet kan hos en främmande stat göra framställning om att en påföljd som har bestämts där ska få verkställas i Finland.

När det har beslutats att en påföljd som har bestämts i en främmande stat ska verkställas i Finland, ska justitieministeriet antingen med iakttagande av vad som sägs i 7 § i lagen utfärda behövliga föreskrifter om verkställigheten (*fortsatt verkställighet*) eller vidta åtgärder för att så som sägs i 8–14 § i lagen omvandla påföljden till en påföljd som ska verkställas i Finland (*omvandling av påföljd*).

Vid omvandling av påföljd ska domstolen av straffet avräkna den tid som den dömda här och i den främmande staten har varit berövad friheten.

I ett ärende som gäller omvandling av påföljd får det inte prövas om den dömda har gjort sig skyldig till det brott för vilket påföljden har bestämts i den främmande staten. Den dömdes skuld kan alltså inte materiellt behandlas och bedömas på nytt, utan omvandlingen görs på basis av de uppgifter som domsstaten har lämnat.

2.2 Bedömning av nuläget

Med stöd av den gällande lagstiftningen i Finland är det inte möjligt att omvandla någon annan påföljd än en frihetsberövande påföljd, en förverkandepåföljd eller en sådan vårdpåföljd som avses i lagen så att den kan verkställas i Finland i enlighet med bestämmelserna om omvandling av påföljd.

Omvandling av påföljd ska användas i stället för fortsatt verkställighet i de fall när den påföljd som bestämts i den främmande staten till den grad avviker från fängelsestraff enligt finsk lag att fortsatt verkställighet inte kommer i fråga eller om den främmande staten förutsätter detta (RP 81/1986). Dödsstraff kan anses höra till tillämpningsområdet för omvandling av påföljd, eftersom påföljden avviker från ett fängelsestraff enligt lagstiftningen i Finland till den grad att den inte som sådan kan verkställas i Finland.

Med hänsyn till effektiv och rättvis realisering av straffansvaret kan det anses ändamålsenligt att ändra lagstiftningen så att den också gör det möjligt att överföra verkställigheten av ett dödsstraff som har bestämts i en annan stat och omvandla det till en frihetsbegränsande påföljd som ska verkställas enligt lagstiftningen i Finland. Det är också ändamålsenligt att det inte är en förutsättning för överföring av verkställigheten att den andra staten före detta omvandlar påföljden och att staterna separat håller kontakt om detta. Till följd av ändringen blir det möjligt att behandla ett ärende som gäller omvandling av påföljd för en finsk medborgare eller en person vars hemvist anses vara i Finland som har dömts till dödsstraff i ett förfarande enligt lagen, om förutsättningarna för överföring av verkställigheten uppfylls och det är möjligt att omvandla påföljden i Finland. Den gällande lagstiftningen kan i sällsynta fall också leda till att en finsk medborgare eller en person med hemvist i Finland som har dömts till dödsstraff och som håller sig undan verkställigheten av straffet helt undviker straff, trots att det är fråga om en allvarlig gärning som också i Finland anses vara straffbar, såsom mord, eftersom ett dödsstraff som har dömts ut i en annan stat inte kan omvandlas till en påföljd enligt lagstiftningen i Finland och personen inte kan återsändas till domsstaten.

Med situationer där en person drar sig undan eller flyr en frihetsbegränsande påföljd avses till exempel situationer där en dömd person har flytt från fängelset eller en dömd person är på fri fot och inte ännu har börjat avtjäna påföljden. Bestämmelsen kan i fråga om frihetsstraff tillämpas på sådana fall där den dömda har flytt till Finland uttryckligen för att undvika verkställigheten av straffet, men också i sådana situationer där den dömda vid ankomsten till Finland inte hade för avsikt att undvika verkställigheten men han eller hon under vistelsen i Finland beslutar att låta bli att ge sitt samtycke till överföring av verkställigheten. (RP 1/2001 rd, s. 16).

En av de centrala förutsättningarna för överföring av verkställigheten av en påföljd är att den gärning för vilken påföljden har bestämts utgör brott eller skulle utgöra brott enligt finsk lag om den begicks i Finland under motsvarande förhållanden (*kravet på dubbel straffbarhet*). En utvidgning av lagens tillämpningsområde medför alltså ingen risk för att en påföljd som har bestämts för en gärning som inte är straffbar i Finland skulle verkställas i Finland. På

motsvarande sätt som enligt gällande lag ska påföljden omvandlas till det straff som enligt finsk lag föreskrivs för motsvarande brott, vilket motsvarar det som i den gällande lagen föreskrivs om frihetsstraff. I samband med att justitieministeriet bedömer förutsättningarna för överföring av verkställigheten och för omvandling ska det också bedömas om kravet på en rättvis rättegång tillgodosätts, och vid behov kan ytterligare utredning om förfarandet begäras av domsstaten. Ärenden som gäller omvandling av påföljd avgörs alltid genom domstolsbeslut, där också den slutliga bedömningen av om det är möjligt att omvandla påföljden ingår. Bedömningen av om förutsättningarna för överföring av verkställigheten och omvandling uppfylls samt kontakten med den främmande staten sker alltså på motsvarande sätt som i nuläget och enligt det nuvarande förfarandet först vid justitieministeriet, varefter ärendet på justitieministeriets framställning går vidare via åklagarens åtalsprövning till tingsrätten för att avgöras.

I fråga om ärenden som gäller överföring av en dom som meddelats i en främmande stat är utmaningen i praktiken dock att hålla kontakt med den främmande staten, att få de uppgifter som behövs för överföringen av verkställigheten av domen och särskilt att överföringsprocesserna av dessa orsaker tar lång tid. I ärenden som gäller överföring av verkställigheten av en dom ska man bland annat utreda den tid som den dömda har varit berövad friheten i den främmande staten och som enligt 9 § i lagen ska avräknas av straffet. I ärenden som gäller överföring av verkställigheten får det inte prövas om den dömda har gjort sig skyldig till det brott för vilket påföljden har bestämts. Ärendet kan alltså inte längre behandlas till övriga delar än som ett ärende som gäller överföring av verkställigheten. Förfarandet kräver således omfattande kontakt med domsstaten och att behövliga uppgifter och material om domen fås av domsstaten. Således kan det också vara svårt eller till och med omöjligt att utreda om rättegången i den främmande staten har varit rättvis. Dessutom kan tillförlitligheten hos den utredning som fås inte alltid bedömas. Sådana osäkerhetsfaktorer kan slutligen också utgöra ett hinder för överföring av verkställighet och genomförande av omvandlingen. Dessa praktiska utmaningar gäller dock också verkställigheten av påföljder som överförs enligt den gällande lagstiftningen, särskilt när det gäller överföring av verkställigheten av påföljder som bestämts i stater utanför Europeiska unionen.

3 Målsättningar

Syftet med propositionen är att möjliggöra en effektiv och rättvis realisering av straffansvaret också i sådana situationer där en finsk medborgare eller en person som har sin hemvist i Finland har dömts till dödsstraff i en främmande stat och dödsstraffet inte som sådant kan omvandlas till en påföljd som ska verkställas i Finland.

Genom ändringen ingriper man i övrigt inte i förutsättningarna eller förfarandet för överföring av verkställigheten av en dom, utan syftet är att utvidga lagens tillämpningsområde och förtydliga myndigheternas befogenhet.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I denna proposition föreslås det att lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder ska ändras så att finska myndigheter med stöd av lagen ges behörighet att överföra verkställigheten av ett dödsstraff som dömts ut i en främmande stat och omvandla dödsstraffet till en frihetsbegränsande påföljd som ska verkställas i Finland.

Tillämpningsområdet för den gällande lagstiftningen utvidgas så att utöver frihetsberövande påföljder, förverkandepåföljder och vårdpåföljder oberoende av patientens vilja som bestämts

för en åtalad som inte har dömts till straff kan man i Finland genom omvandling av påföljd enligt den nationella lagstiftningen verkställa påföljder för brottsliga gärningar för vilka det i en främmande stat har dömts ut dödsstraff.

Det är fråga om att processuellt möjliggöra överföring och omvandling av en specifik påföljd som bestämts i en främmande stat, det vill säga dödsstraff. Det är alltså inte rättsligt fråga om bestämmande av straff, utan om att möjliggöra verkställighetsåtgärder i Finland som gäller en påföljd som bestämts i en främmande stat. Syftet med ändringen är att skapa reglering för situationer där det för närvarande inte är möjligt att överföra verkställigheten av påföljden och omvandla den på grund av att det saknas bestämmelser. Vid behandlingen av ett ärende som gäller överföring ska det på samma sätt som i nuläget bedömas om tillräcklig utredning har fått av domsstaten om bland annat huruvida en rättvis rättegång har hållits och om de uppgifter som behövs för att verkställigheten ska kunna överföras och påföljden ska kunna omvandlas har fått av domsstaten.

Den dömd ska vara finsk medborgare eller ha sin hemvist i Finland. Den dömdes samtycke är fortsättningsvis i huvudregel ett krav för att verkställigheten ska kunna överföras, också när det är fråga om dödsstraff. På motsvarande sätt som enligt den gällande regleringen kan dock påföljden verkställas i Finland utan den dömdes samtycke, om den dömd genom att fly till Finland eller på något annat sätt i Finland drar sig undan verkställigheten eller fortsatt verkställighet av påföljden. En person som har dömts till dödsstraff kan på grund av det absoluta förbudet mot tillbakasändning inte återsändas till domsstaten, och om den dömd drar sig undan påföljden ger han eller hon naturligtvis inte heller sitt samtycke till omvandlingen. När det gäller dödsstraff ska bestämmelsen om situationer där den dömd flyr eller drar sig undan således bedömas på motsvarande sätt som i fråga om frihetsstraff. Det ska vara möjligt att omvandla påföljden utan den dömdes samtycke om de övriga förutsättningarna uppfylls. Den dömdes samtycke till omvandlingen behövs inte, om den dömd till exempel genom att fly från fängelset drar sig undan verkställigheten eller om den dömd kommer till Finland i syfte att dra sig undan verkställigheten innan han eller hon häktas i den främmande staten. När en person genom en lagakraftvunnen dom har dömts för en gärning som också i Finland är straffrättsligt straffbar, är det för rättvis realisering av straffansvaret motiverat att göra det möjligt att omvandla straffet om förutsättningarna enligt lagen uppfylls.

Det är också en förutsättning för överföring och omvandling av verkställigheten av ett dödsstraff att den stat där påföljden har bestämts begärt eller samtyckt till att den verkställs här, på samma sätt som enligt det nuvarande tillämpningsområdet. Den stat där påföljden har bestämts godkänner alltså genom sin begäran eller sitt samtycke överföringen av verkställigheten av påföljden och omvandlingen av den, vilket innebär att avtjänandet av påföljden helt och hållet överförs till Finland.

Genom ändringen blir det möjligt att omvandla ett dödsstraff som dömts ut i en annan stat till en påföljd som erkänns av det finska rättssystemet och som är förenlig med de grundläggande fri- och rättigheterna, om förutsättningarna för omvandling av påföljd enligt lagen uppfylls. I lagen görs de ändringar som i och med utvidgningen av tillämpningsområdet behövs i de bestämmelser där lagens tillämpningsområde framgår.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Antalet fall som omfattas av den nya lagstiftningen kan bedömas vara mycket litet och de kan bedömas vara sällsynta. Enligt tillgängliga uppgifter finns det inga fall som gäller dödsstraff

som har bestämts i en främmande stat där den dömda eller domsstaten skulle ha gjort en framställning till justitieministeriet om överföring av verkställigheten av domen.

Lagändringarna bedöms inte ha några nämnvärda ekonomiska konsekvenser, eftersom fallen är få och sällsynta.

Om dödsstraff som bestämts i främmande stater omvandlas till påföljder som ska verkställas i Finland, riktas de eventuella ekonomiska konsekvenserna av omvandlingarna främst mot Brottspåföljdsmyndigheten i form av kostnader för verkställigheten av straff. Kostnaderna i sådana fall beror på vilket brott det är fråga om i det enskilda fallet och på vilken påföljd enligt finsk lagstiftning som döms ut för brottet. Den utvidgning av tillämpningsområdet som föreslås i propositionen kan alltså ha ringa ekonomiska konsekvenser för Brottspåföljdsmyndigheten i form av kostnader för verkställigheten av enskilda fängelsestraff, om det uppstår fall som omfattas av lagändringens tillämpningsområde.

4.2.2 Samhälleliga konsekvenser

Lagändringarna bidrar till ett enhetligt förverkligande av straffansvaret i samhället. Syftet med ändringen är att förhindra situationer där en påföljd som dömts ut i en främmande stat på grund av dess karaktär inte vid behov kan verkställas i Finland genom att straffet omvandlas till ett straff enligt den nationella lagstiftningen.

På grund av att de fall som omfattas av ändringen är sällsynta och få bedöms ändringarna dock inte ha betydande samhälleliga konsekvenser.

4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna

Till följd av utvidgningen av lagstiftningens tillämpningsområde utvidgas de finska myndigheternas behörighet i fråga om överföring av påföljder som dömts ut i en främmande stat. Justitieministeriet, åklagaren och Helsingfors tingsrätt får i uppgift att behandla eventuella ärenden som gäller omvandling av dödsstraff, vilket också för närvarande är fallet i fråga om frihetsstraff, förverkandepåföljder och vårdpåföljder. Om justitieministeriets beslut om överföring av verkställigheten överklagas behandlas besvären av Helsingfors förvaltningsdomstol. Förfarandet för överföring av verkställigheten av påföljder och omvandling av påföljder motsvarar nuläget.

Eftersom antalet kända fall och antalet fall som i fortsättningen bedöms uppstå är litet, bedöms det att förslagen inte ökar arbetsmängden vid myndigheterna eller leder till ett behov av tilläggsresurser.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Under den inledande beredningen av propositionen bedömdes också ett alternativ där lagstiftningen inte alls ändras och överföring av verkställigheten av straffrättsliga påföljder är möjligt i enlighet med den gällande lagstiftningen i fråga om frihetsstraff, förverkandepåföljder och vårdpåföljder. Det skulle således inte vara möjligt att omvandla dödsstraff direkt med stöd av lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder. I dessa fall skulle domen redan i domsstaten behöva omvandlas till ett frihetsstraff som erkänns i finsk lagstiftning för att verkställigheten skulle kunna överföras till Finland. Ett sådant förfarande är dock i praktiken förenat med klara osäkerhetsfaktorer och påföljdens verkställbarhet i Finland

blir beroende av ett avgörande om omvandling av domen i den andra staten. Förutsättningarna för överföring av verkställigheten och omvandling skulle vara ännu sämre än enligt den föreslagna ändringen. För att säkerställa effektiv och enhetlig realisering av straffansvaret och undvika luckor i lagstiftningen ansågs detta inte vara ett motiverat alternativ.

Under beredningen identifierades också som en alternativ regleringslösning en modell där tillämpningsområdet för lagen utvidgas till att gälla alla påföljder som till sin karaktär är främmande för det finska rättssystemet. Sådana kan till exempel vara kroppsstraff. I lagen skulle utöver det nuvarande tillämpningsområdet föreskrivas att en påföljd som dömts ut i en främmande stat och som till sin karaktär är främmande för det finska rättssystemet enligt lagen kan omvandlas till en påföljd som ska verkställas i Finland. Detta alternativ ansågs dock inte vara motiverat eller behövligt, eftersom det inte har framkommit något behov av att ytterligare utvidga tillämpningsområdet. Den föreslagna utvidgningen motsvarar det behov av att utvidga tillämpningsområdet som har framkommit i praktiken, men det förekommer också sannolikt mycket sällan fall som omfattas av den. Det kan således inte anses motiverat att ytterligare utvidga tillämpningsområdet. Det kan bedömas att den ändring som föreslås i propositionen, i och med vilken lagstiftningen kommer att omfatta frihetsstraff, förverkandepåföljder, vårdpåföljder och dödsstraff, i tillräcklig mån tryggar realiseringen av straffansvaret när det gäller överföring av verkställigheten av påföljder.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

I samband med beredningen av propositionen har man vid justitieministeriet utrett lagstiftningen om överföring av verkställigheten av straffrättsliga påföljder i de övriga nordiska länderna, Tyskland och Nederländerna. Utredningen har fokuserat på om lagstiftningen i de övriga nordiska länderna, Tyskland och Nederländerna beaktar möjligheten att omvandla och överföra verkställigheten av straff som är främmande för rättssystemet i den staten, såsom dödsstraff. I praktiken är det alltså fråga om lagstiftning om överföring av verkställigheten av straff som dömts ut i stater utanför de nordiska länderna och Europeiska unionen.

I Sverige finns bestämmelser om överföring av verkställigheten av straff som dömts ut i en annan stat i lagen om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom och i en förordning som kompletterar den (1977:178). Enligt lagen kan ett frihetsstraff, böter eller en förverkandepåföljd som dömts ut i en annan stat verkställas i Sverige. Med frihetsstraff avses utöver fängelse också psykiatrisk vårdpåföljd oberoende av personens vilja. Enligt svensk lagstiftning är det inte möjligt att omvandla ett dödsstraff som dömts ut i en annan stat till ett frihetsstraff.

Enligt lagstiftningen i Norge är det möjligt att överföra verkställigheten av en påföljd som dömts ut i en främmande stat, om det är fråga om ett frihetsstraff, en psykiatrisk vårdpåföljd oberoende av personens vilja, böter eller en förverkandepåföljd. I norsk lag finns inga särskilda bestämmelser om omvandling av dödsstraff eller andra påföljder som strider mot lagstiftningen till frihetsstraff.

I lagstiftningen i Danmark finns inga bestämmelser som direkt gäller omvandling av dödsstraff som dömts ut i en annan stat till frihetsstraff. I Danmark föreskrivs det dock i lagen om verkställighet av straff (nr. 740 af 18/07/2005, lov om international fuldbyrdelse af straf m.v.) att om ingen av de konventioner som nämns i 2–3 a kap. i lagen eller de avtal som nämns i 9 § är tillämplig kan justitieministern eller en person som befullmäktigats av justitieministern med hänsyn till humanitära eller andra särskilda skäl besluta att ett straff som har bestämts i en annan stat kan verkställas i Danmark. Enligt erhållna utredningar verkar det i den danska lagstiftningen

inte finnas något absolut hinder för att ett dödsstraff med stöd av den ovannämnda bestämmelsen kan omvandlas till ett frihetsstraff som ska verkställas i Danmark.

I den isländska lagstiftningen finns inga bestämmelser om omvandling av verkställigheten av andra påföljder än frihetsstraff, förverkandepåföljder och böter.

I Tyskland finns bestämmelser om verkställighet av påföljder som dömts ut i en främmande stat i lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål (Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen „IRG“) samt i bilaterala avtal mellan Tyskland och andra stater, vilka har företrädare framför lagen. I Tyskland kan frihetsstraff och böter som har bestämts i en främmande stat verkställas. Dessutom kan förverkandepåföljder och reform- och preventionsåtgärder (*measures of reform and prevention*) som dömts ut i främmande stater verkställas. Detta begrepp omfattar också till exempel psykiatriska vårdpåföljder oberoende av personens vilja.

Enligt tysk lagstiftning kan dock en påföljd som dömts ut i en främmande stat som inte hör till Europeiska unionen inte verkställas i Tyskland, om det inte i någon lag som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om internationell rättslig hjälp föreskrivs om påföljder som till sin karaktär motsvarar den påföljd som dömts ut i den främmande staten. I lagen om internationell rättslig hjälp föreskrivs också att det inte är möjligt att ge rättslig hjälp om det skulle strida mot de grundläggande principerna i det tyska rättssystemet. Således är det inte möjligt att omvandla dödsstraff och verkställa dem i Tyskland.

I Nederländerna föreskrivs det om överföring av verkställigheten av straffrättsliga påföljder som dömts ut utanför EU i lagen om överföring av verkställigheten av brottmålsdomar (*the Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnissen*). Överföring av verkställigheten av domar som dömts ut i främmande stater kan grunda sig på ett fördrag mellan en annan stat och Nederländerna, på konventionen om överförande av dömda personer (FördrS 13/1987) eller på den europeiska konventionen om brottmålsdoms internationella rättsverkningar (*European Convention on the International validity of Criminal Judgments*, ETS No. 070). I typiska fall gäller avtalen mellan Nederländerna och andra stater endast överföring av verkställigheten av frihetsstraff, förverkandepåföljder och böter. På basis av utredningar finns det i Nederländerna inga särskilda bestämmelser om överföring av verkställigheten av eller omvandling av dödsstraff.

Den gällande lagstiftningen i Finland motsvarar enligt utredningen i stor utsträckning lagstiftningen om överföring av verkställigheten av straffrättsliga påföljder i de övriga nordiska länderna, Tyskland och Nederländerna. Det finns inga särskilda bestämmelser i lagstiftningen i något av jämförelseländerna om omvandling av dödsstraff som dömts ut i en främmande stat till en påföljd enligt lagstiftningen i staten i fråga.

Enligt erhållna utredningar verkar det i den danska lagstiftningen inte finnas något absolut hinder för att ett dödsstraff med stöd av den ovannämnda bestämmelsen kan omvandlas till ett frihetsstraff som verkställs i Danmark, om det finns humanitära eller andra särskilda skäl till det. I lagstiftningen i Tyskland föreskrivs det däremot uttryckligen att en påföljd som till sin karaktär inte är förenlig med tysk lagstiftning inte kan verkställas i Tyskland.

6 Remissvar

Utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder var på remiss mellan den 13 januari och 24 februari 2025. Ett utlåtande eller meddelande om att instansen inte hade något att yttra lämnades av 14 remissinstanser. Av dessa meddelade fyra att de inte hade något

att yttra i ärendet. De ursprungliga yttrandena finns tillgängliga i statsrådets projektportal på adressen <https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM163:00/2023>.

Flera remissinstanser ansåg att de ändringar som föreslogs i utkastet i huvudsak är värda att understöda och ändamålsenliga. Största delen av remissinstanserna konstaterade uttryckligen att de föreslagna ändringarna i lagstiftningen är behövliga med tanke på möjligheten att omvandla dödsstraff och realiseringen av straffansvar.

Några remissinstanser ansåg det också vara viktigt att man vid bedömningen av om det finns förutsättningar för överföring av verkställigheten av en påföljd och omvandling av påföljden i tillräcklig utsträckning bedömer faktorer som hänför sig till rätten till en rättvis rättegång och bland annat kravet på dubbel straffbarhet. Enligt propositionen ska bedömningen av om en rättvis rättegång har hållits och kravet på dubbel straffbarhet uppfylls ske vid justitieministeriet i samband med behandlingen och bedömningen av förutsättningarna för omvandling samt slutligen när omvandlingsärendet avgörs vid domstol. Motiveringen till propositionen har till behövliga delar kompletterats med anledning av remissvaren.

Flera remissinstanser lyfte fram att ändringen är av ringa betydelse i praktiken, eftersom förutsättningarna för överföring av verkställigheten, bland annat samtycke av domsstaten, kan utgöra en mycket hög tröskel för tillämpning av lagen. I vissa yttranden konstaterades också att den reglering som gäller situationer där den dömda drar sig undan eller flyr från verkställigheten av påföljden i praktiken inte på motsvarande sätt kan tillämpas i situationer där personen har dömts till dödsstraff.

I remissvaren ansågs det vara nödvändigt att mer utförligt bedöma den retroaktiva tillämpningen av lagstiftningen med hänsyn till rätten till frihet enligt grundlagen. På basis av remissvaren har möjligheten till retroaktiv tillämpning av ändringen bedömts mer utförligt i propositionen och behövliga kompletteringar har gjorts i motiveringen. I remissvaren föreslogs det också att det ska tas in ett omnämnande av förstärkt reseförbud i 5 d § i lagen, vilket har lagts till i propositionen.

7 Specialmotivering

1 §. Enligt den gällande bestämmelsen kan en frihetsberövande påföljd och en förverkandepåföljd som har bestämts av en domstol i en främmande stat verkställas i Finland. Dessutom kan sådan psykiatrisk sjukhusvård oberoende av patientens vilja som i en främmande stat har bestämts för en åtalad som inte har dömts till straff (vårdpåföljd) verkställas i Finland.

Det föreslås att paragrafen ändras så att det till den fogas ett 3 mom. där det föreskrivs att ett dödsstraff som har bestämts av en domstol i en främmande stat kan omvandlas till en påföljd enligt finsk lagstiftning som ska verkställas i Finland.

Enligt förslaget ska överföringen av verkställigheten av ett dödsstraff som dömts ut i en främmande stat ske i Finland i enlighet med bestämmelserna om omvandling av påföljd under motsvarande förutsättningar som verkställigheten av en frihetsberövande påföljd enligt den gällande lagen. Om förutsättningarna för överföring av verkställigheten och omvandling av påföljden uppfylls omvandlas alltså dödsstraffet till det straff som enligt finsk lag föreskrivs för motsvarande brott.

3 §. Bestämmelsen i 2 mom. ändras så att där utöver frihetsberövande påföljd tas in ett omnämnande av dödsstraff. Omvandling och överföring av verkställigheten av dödsstraff till

Finland ska vara möjligt på samma villkor som överföring av verkställigheten av en frihetsberövande påföljd.

5 d §. Paragrafen ändras för tydlighetens skull så att den motsvarar de gällande bestämmelserna om reseförbud i tvångsmedelslagen. Paragrafen kompletteras genom att det till hänvisningen till tvångsmedelslagen fogas ett omnämnande av förstärkt reseförbud, vilket enligt den gällande lagstiftningen kan meddelas i stället för reseförbud.

9 §. Bestämmelsen i 1 mom. ändras så att där utöver frihetsberövande påföljd också nämns dödsstraff, eftersom också dödsstraff i fortsättningen ska kunna omvandlas till det straff som enligt finsk lag föreskrivs för motsvarande brott.

11 §. Till paragrafen fogas ett omnämnande av dödsstraff, eftersom dödsstraff enligt förslaget ska omvandlas under motsvarande förutsättningar som frihetsberövande påföljder. Också när ett dödsstraff omvandlas ska den dömda höras personligen, om han eller hon begär det och inte är berövad friheten i den främmande staten.

13 §. Till 1 mom. fogas ett omnämnande av dödsstraff, eftersom dödsstraff enligt förslaget ska omvandlas under motsvarande förutsättningar som frihetsberövande påföljder.

23 b §. Till 2 mom. fogas ett omnämnande av dödsstraff, eftersom dödsstraff enligt förslaget ska omvandlas under motsvarande förutsättningar som frihetsberövande påföljder. När verkställigheten av ett dödsstraff överförs till Finland och dödsstraffet omvandlas till en påföljd enligt finsk lag, ska en försvarare förordnas för den dömda, om han eller hon begär det.

26 §. Bemyndigandet att utfärda förordning i paragrafen ändras så att det uppfyller kraven på exakthet och noga avgränsning enligt grundlagen. Med stöd av bemyndigandet har förordningen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder (22/1987) utfärdats. Bemyndigandet att utfärda förordning preciseras så att den som utfärdar förordningen samt de saker som det kan utfärdas bestämmelser om genom förordning nämns i det. Genom förordning utfärdas närmare bestämmelser om förfarandet för verkställighet i Finland av en påföljd som har bestämts i en främmande stat och om förfarandet för överföring till en främmande stat av verkställigheten av en påföljd som bestämts i Finland.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

I 26 § i den föreslagna lagen föreskrivs ett bemyndigande att utfärda förordning. Det föreslås att bemyndigandet att utfärda förordning ändras så att det motsvarar grundlagens krav på exakthet och noga avgränsning.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen träder i kraft den 1 januari 2026.

10 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Förslaget bör bedömas särskilt med tanke på 9 § 4 mom. 7 §, 8 § och 80 § i grundlagen. Enligt 9 § 4 mom. i grundlagen får en utlänning inte utvisas, utlämnas eller återsändas, om han eller hon till följd härav riskerar dödsstraff, tortyr eller någon annan behandling som kränker människovärdet. Enligt 7 § 2 mom. i grundlagen får dessutom ingen dömas till döden eller torteras eller utsättas för någon annan behandling som kränker människovärdet.

I det sjätte tilläggsprotokollet till Europakonventionen (FördrS 63/1999), vilket trädde i kraft 1983, föreskrivs det om avskaffande av dödsstraffet, och protokoll nr 13 till Europakonventionen, vilket trädde i kraft 2003, förbjuder dödsstraff under alla omständigheter. Enligt artikel 2 i Europakonventionen ska envars rätt till liv skyddas genom lag. Enligt artikel 1 i det andra fakultativa protokollet (FördrS 49/1991) till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (MP-konventionen, FördrS 7/1976) får ingen avrättas inom jurisdiktionen för en stat som är part i protokollet. Konventionsstaterna ska också vidta alla nödvändiga åtgärder för att avskaffa dödsstraffet inom sin jurisdiktion.

Enligt grundlagen och de människorättsförpliktelser som är bindande för Finland är dödsstraff en förbjuden straffart. Överföring av verkställigheten av och omvandling av dödsstraff i enlighet med förslaget innebär i praktiken att en straffrättslig påföljd för ett allvarligt brott som begåtts någon annanstans verkställs i Finland på ett sätt som är förenligt med förpliktelser i fråga om de grundläggande och mänskliga rättigheterna. En förutsättning för förfarandet är på det sätt som nämns ovan bland annat att det är fråga om en gärning som är straffbar också enligt finsk lag och att personen genom en lagakraftvunnen dom har dömts för brottet i en annan stat. Vid behandlingen av ett överföringsärende ska det bedömas om förutsättningarna för omvandling av påföljden uppfylls, det vill säga om den dömde är finsk medborgare eller har sin hemvist i Finland, om domen har vunnit laga kraft, om parterna samtycker och om gärningen är dubbelt straffbar. Samtidigt ska det bedömas om tillräcklig utredning har fåtts av domsstaten om bland annat huruvida en rättvis rättegång har hållits och om de uppgifter som behövs för att verkställigheten ska kunna överföras och påföljden ska kunna omvandlas. Ändringen innebär alltså inte att användningen av dödsstraff som straffart godkänns eller att det uppstår en risk för verkställighet av dödsstraff i en främmande stat i strid med internationella förpliktelser i fråga om de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Genom ändringen strävar man efter att förhindra att påföljder som strider mot förpliktelser i fråga om de grundläggande och mänskliga rättigheterna verkställs för finska medborgare eller personer med hemvist i Finland som dömts till dödsstraff i en främmande stat. Begäran eller samtycke av domsstaten ska enligt förslaget fortsättningsvis vara en förutsättning för överföring av verkställigheten och för omvandling av ett dödsstraff, på samma sätt som enligt det nuvarande tillämpningsområdet. Domsstaten godkänner alltså genom sin begäran eller sitt samtycke överföringen av verkställigheten av påföljden och omvandlingen av påföljden till en påföljd enligt finsk lagstiftning.

Lagförslaget innebär inte heller någon skyldighet för de finska myndigheterna att göra en framställning om att en person som har dömts till dödsstraff flyttas från Finland till en främmande stat där personen kan hotas av dödsstraff eller annan behandling som kränker människovärdet. Tvärtom syftar ändringen till att främja tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna och till att förebygga verkställigheten av dödsstraff i situationer där personen är häktad i en annan stat genom att möjligheten att omvandla ett dödsstraff som dömts ut i en främmande stat till en frihetsbegränsande påföljd i Finland utvidgas. Således är lagförslaget inte problematiskt med hänsyn till 9 § 4 mom. eller 7 § 2 mom. i grundlagen. Ändringen strider inte heller mot tilläggsprotokoll nr 6 eller protokoll nr 13 till Europakonventionen eller det andra fakultativa protokollet till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

Enligt 7 § 3 mom. i grundlagen får den personliga integriteten inte kränkas och ingen får berövas sin frihet godtyckligt eller utan laglig grund. Straff som innefattar frihetsberövande får dömas ut endast av domstol. Lagligheten av andra frihetsberövanden ska kunna underkastas domstolsprövning. Rättigheterna för den som har berövats sin frihet ska tryggas genom lag. Enligt propositionen ska det i lag föreskrivas om tydliga grunder som motsvarar grunderna för frihetsstraff och som ska uppfyllas för att det enligt lagen ska vara möjligt att omvandla dödsstraff. Omvandlingsärenden avgörs av domstolen på samma sätt som för närvarande. Det

finns alltså grunder enligt 7 § 3 mom. i grundlagen för ett eventuellt frihetsberövande som följer av omvandlingen.

Den föreslagna lagändringen leder till att ett dödsstraff som i en främmande stat har bestämts för en finsk medborgare eller en person som har sin hemvist i Finland kan omvandlas till en påföljd som verkställs i Finland och verkställigheten kan överföras till Finland. Dödsstraff kan för närvarande inte alls omvandlas till straff som kan verkställas i Finland, eftersom det inte med stöd av den nationella lagstiftningen är möjligt att överföra verkställigheten av en sådan påföljd och omvandla påföljden. Ett dödsstraff som en person har dömts till i en främmande stat går inte att omvandla med stöd av gällande lagstiftning i Finland på grund av att det saknas bestämmelser om det.

Eftersom ändringen gör det möjligt att omvandla och verkställa sådana domar som enligt gällande lagstiftning inte kan verkställas i Finland, finns det skäl att bedöma propositionen också med hänsyn till den straffrättsliga legalitetsprincipen enligt 8 § i grundlagen. Av betydelse är också artikel 7 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 63/1999) och artikel 15 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 8/1976). Enligt dessa konventioner får på motsvarande sätt ett strängare straff inte utmätas än det som var tillämpligt vid den tidpunkt då brottet begicks. Enligt 8 § i grundlagen får ingen betraktas som skyldig till ett brott eller dömas till straff på grund av en handling som inte enligt lag var straffbar när den utfördes. För brott får inte dömas till strängare straff än vad som var föreskrivet i lag när gärningen begicks (*den straffrättsliga legalitetsprincipen*).

I den straffrättsliga legalitetsprincipen ingår ett förbud mot retroaktiv strafflag och ett förbud mot bruk av strängare lag än den som gäller vid tidpunkten för gärningen, vilka är av betydelse i detta sammanhang (RP 309/1993 rd, s. 48). Dessa förbud ska beaktas vid bedömningen av om den ändring som föreslås i propositionen kan sättas i kraft så att den nya lagen också kan tillämpas retroaktivt på överföring av verkställigheten och omvandling av påföljder som bestämts före ikraftträdandet av lagen. Ändringens förhållande till rätten till frihet enligt 7 § 1 mom. i grundlagen har också betydelse vid bedömningen.

Genom ändringen blir det processuellt möjligt att verkställa dödsstraff som dömts ut i en främmande stat och omvandla dem till en påföljd enligt finsk lagstiftning. Verksällighet i Finland blir möjligt i fråga om en straffart som enligt gällande lag inte kan omvandlas. Det är alltså i sig fråga om en processuell ändring och om att skapa reglering för ett för närvarande oreglerat rättsläge. Grundlagsutskottet har tidigare ansett att ikraftträdelsebestämmelser som skjuter upp införandet av ett förfarande som anknyter till en procedurreform inte har en direkt koppling till den s.k. principen om lindrigare lag som föreskrivs i internationella människorättskonventioner, enligt vilken om det efter brottets begående stiftats ny lag som föreskriver ett lindrigare straff, ska den skyldige komma i åtnjutande av det lindrigare straffet (artikel 15 stycke 1 i MP-konventionen, GrUU 17/2013 rd, s. 5, GrUU 21/2005 rd, s. 4 och GrUU 27/2001 rd, s. 2). I den reglering som föreslås i denna proposition är det i första hand fråga om en ändring som gäller förfarandet, såsom konstateras ovan. Det är inte rättsligt fråga om bestämmande av straff eller skärpning av straff som bestämts i en annan stat, utan om överföring av verkställigheten av en påföljd som redan dömts ut och om att göra det möjligt att använda förfarandet för straffarten i fråga. Genom ändringen ingriper man alltså inte i straffbarheten av eller straffet för en viss gärning, vilket det enligt ordalydelsen är fråga om i 8 § i grundlagen och i de internationella fördrag som ligger bakom den bestämmelsen (GrUU 21/2005 rd, s. 4 och GrUU 27/2001 rd, s. 2). Enligt den gällande lagen får det i ett ärende som gäller överföring av verkställigheten inte materiellt prövas på nytt om den dömde har gjort sig

skyldig till brottet (9 b §), så det är de facto rent fråga om en ändring genom vilken överföringsförfarandet och omvandling av påföljd möjliggörs i det finska rättssystemet.

Den utvidgning av tillämpningsområdet som föreslås i propositionen är motiverad med tanke på enhetlig och rättvis realisering av straffansvaret. Det ska vara möjligt att överföra verkställigheten av en påföljd oberoende av vilken straffart som har bestämts i den främmande staten. Ändringen leder inte heller de facto genom överföring av verkställigheten och omvandling till en strängare påföljd än den påföljd som bestämts i den främmande staten. utan i praktiken till en lindrigare påföljd som är förenlig med de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Genom ändringen skapas alltså reglering för ett rättsläge som för närvarande inte regleras i lagstiftningen i Finland. På de grunder som anförts ovan är det inte fråga om retroaktivt bestämmande av straff eller skärpning av påföljden på det sätt som är förbjudet enligt 8 § i grundlagen, Europakonventionen och MP-konventionen.

I 7 § 1 mom. i grundlagen tryggas allas rätt till personlig frihet, integritet och trygghet. På det sätt som konstateras ovan utvidgas lagstiftningen om omvandling av påföljd genom den föreslagna ändringen till att också gälla sådana situationer som det för närvarande inte alls finns bestämmelser om. I en mycket sällsynt situation kan det alltså vara möjligt att en person vistas i Finland fritt och i sig lagligt med stöd av ett myndighetsbeslut, till exempel med stöd av rätten till asyl, trots att personen i en främmande stat har dömts till dödsstraff eller under vistelsen i Finland döms till dödsstraff. Det bör dock noteras att som helhet är fall som omfattas av lagens tillämpningsområde och särskilt sådana undantagsfall mycket sällsynta, om de alls är möjliga. Till följd av den föreslagna ändringen kommer det att vara möjligt att inleda ett förfarande för omvandling av ett dödsstraff som dömts ut någon annanstans, om brottet utgör en gärning som också enligt finsk lag är straffbar och alla andra förutsättningar för omvandling av påföljden uppfylls. Genom förfarandet kan påföljden omvandlas till en frihetsbegränsande påföljd som verkställs här. Trots att ändringen i sig medför en möjlighet att retroaktivt ingripa i en persons frihet i Finland genom omvandling och verkställighet av en påföljd, är möjligheten att omvandla påföljden motiverad för att straffansvaret ska kunna realiseras i de situationer som uppfyller förutsättningarna enligt lagen och på vilka ändringen över huvud taget kan bli tillämplig. Det kan inte anses godtagbart att en person helt befrias från straffansvar, om personen genom en lagakraftvunnen dom i en främmande stat har dömts för ett allvarligt brott som också enligt finsk lagstiftning är straffbart, endast på grund av att den påföljd som dömts ut inte kan omvandlas i Finland på grund av att det saknas bestämmelser om det. Ett ärende som gäller omvandling behandlas alltid vid domstol, så ett eventuellt frihetsberövande till följd av omvandling döms alltid ut av en domstol i enlighet med 7 § 3 mom. i grundlagen. Således tryggas personens rättsskydd och rätt att söka ändring.

När en person genom en lagakraftvunnen dom har dömts för en gärning som också i Finland är straffrättsligt straffbar, är det för rättvis realisering av straffansvaret motiverat att göra det möjligt att omvandla straffet. Den föreslagna ändringen gör det inte möjligt att ingripa i rätten till frihet enligt 7 § 1 mom. i grundlagen på ett sätt som är förbjudet, eftersom det är fråga om en ändring i förfarandet genom vilken det blir möjligt att omvandla och verkställa ett lagakraftvunnet straff som dömts ut någon annanstans för ett brott som begåtts där. Det finns exakta grunder enligt finsk lagstiftning för eventuellt frihetsberövande som följer av omvandlingen.

Den föreslagna ändringen är av betydelse också med tanke på en rättvis rättegång och rättsskyddet som tryggas i 21 § i grundlagen. Konverteringsärendet behandlas först vid justitieministeriet, vars beslut slutligen också kan överklagas hos förvaltningsdomstolen (24 §). Ett ärende som gäller omvandling behandlas alltid i domstol (8 §) och när ärendet avgörs behandlas och bedöms de förutsättningar för förvandling som anges i lagen, såsom uppfyllandet

av kravet på dubbel straffbarhet. Rätten att söka ändring och rättsskyddet för den som är föremål för förfarandet har alltså på det sätt som förutsätts i grundlagen tryggats genom ett lagenligt förfarande, och till denna del föreslås inga ändringar i rättsläget.

Bemyndigandet att utfärda förordning i 26 § preciseras så att det uppfyller kraven enligt 80 § i grundlagen. I 80 § i grundlagen föreskrivs om delegering av lagstiftningsbehörighet. Paragrafen och grundlagsutskottets utlåtandepaxis om den förutsätter bland annat att bemyndiganden utfärdas genom lag och att de är exakta. I bemyndigandet att utfärda förordning fastställs mer exakt att närmare bestämmelser om förfarandet för verkställighet i Finland av en påföljd som har bestämts i en främmande stat och om förfarandet för överföring till en främmande stat av verkställigheten av en påföljd som bestämts i Finland utfärdas genom förordning av statsrådet.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder (21/1987) 3 § 2 mom., 5 d §, 9 § 1 mom., 11 §, 13 § 1 mom., 23 b § 2 mom. och 26 §, av dem 3 § 2 mom. och 5 d § sådana de lyder i lag 236/2001, 9 § 1 mom. och 23 b § 2 mom. sådana de lyder i lag 1171/2011 samt 11 § och 13 § 1 mom. sådana de lyder i lag 9/1994, och *fogas* till 1 §, sådan den lyder i lagarna 9/1994 och 418/2009, ett nytt 3 mom. som följer:

1 §

I enlighet med denna lag kan också ett dödsstraff som har bestämts av en domstol i en främmande stat omvandlas till en påföljd enligt finsk lagstiftning som ska verkställas i Finland.

3 §

En frihetsberövande påföljd och ett dödsstraff som omvandlats till en frihetsbegränsande påföljd kan enligt 1 mom. verkställas i Finland, om den dömden är finsk medborgare eller har sin hemvist här och har givit sitt samtycke till saken. En frihetsberövande påföljd och ett dödsstraff som omvandlats till en frihetsbegränsande påföljd kan dock verkställas i Finland utan den dömdes samtycke, om

1) den dömden genom att fly till Finland eller på något annat sätt i Finland drar sig undan verkställigheten eller fortsatt verkställighet av påföljden, eller om

2) påföljden eller ett lagakraftvunnet administrativt beslut som följer på denna innehåller ett förordnande om utvisning eller någon annan åtgärd som innebär att den dömden sedan han eller hon har frigetts från fängelse inte får stanna kvar i den stat där påföljden bestämts.

5 d §

Den dömden kan meddelas reseförbud i stället för att tas i förvar. På reseförbud och förstärkt reseförbud tillämpas tvångsmedelslagen. Vid tagande i förvar ska 5 a och 5 b § iakttas.

9 §

Domstolen ska omvandla ett dödsstraff och en annan frihetsberövande påföljd som har dömts ut i en främmande stat än en vårdpåföljd till det fängelsestraff som enligt finsk lag föreskrivs för motsvarande brott. Den omvandlade påföljden får inte vara strängare än den påföljd som har bestämts för brottet i den främmande staten, även om denna påföljd är lindrigare än det minimistraff som föreskrivs för brottet i finsk lag.

11 §

Innan en påföljd som bestämts i en främmande stat omvandlas ska domstolen ge den dömda tillfälle att bli hörd. När en frihetsberövande påföljd eller ett dödsstraff omvandlas ska den dömda höras personligen, om han eller hon begär det och inte är berövad friheten i den främmande staten.

13 §

Om den dömda har överförts till Finland innan den frihetsberövande påföljden eller dödsstraffet har omvandlats, ska han eller hon här hållas i förvar tills påföljden genom ett verkställbart beslut har omvandlats till ett straff enligt finsk lag.

23 b §

När verkställigheten av en frihetsberövande påföljd, en vårdpåföljd eller ett dödsstraff som omvandlats till en frihetsberövande påföljd överförs från en främmande stat till Finland eller från Finland till en främmande stat, ska en försvarare förordnas för den dömda, om han eller hon begär det. I fråga om förordnande av en försvarare på tjänstens vägnar och i fråga om försvararen tillämpas 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997). Försvararen förordnas av justitieministeriet. Försvararen får även förordnas av en domstol som handlägger ett sådant ärende som avses i denna lag. Den dömda ska utan dröjsmål informeras om rätten att anlita ett biträde och om att en försvarare kan förordnas för honom eller henne.

26 §

Närmare bestämmelser om förfarandet för verkställighet i Finland av en påföljd som har dömts ut i en främmande stat och om överföring till en främmande stat av verkställigheten av en påföljd som dömts ut i Finland utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 15 maj 2025

Statsminister

Petteri Orpo

Justitieminister Leena Meri

Lag

om ändring av lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder (21/1987) 3 § 2 mom., 5 d §, 9 § 1 mom., 11 §, 13 § 1 mom., 23 b § 2 mom. och 26 §, av dem 3 § 2 mom. och 5 d § sådana de lyder i lag 236/2001, 9 § 1 mom. och 23 b § 2 mom. sådana de lyder i lag 1171/2011 samt 11 § och 13 § 1 mom. sådana de lyder i lag 9/1994, och *fogas* till 1 §, sådan den lyder i lagarna 9/1994 och 418/2009, ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

ny 3 mom.

3 §

En frihetsberövande påföljd kan enligt 1 mom. verkställas i Finland, om den dömden är finsk medborgare eller har sitt hemvist här och om den dömden har givit sitt samtycke till saken. En frihetsberövande påföljd kan dock verkställas i Finland utan den dömdes samtycke, om

1) den dömden genom att fly till Finland eller på något annat sätt i Finland drar sig undan verkställigheten eller fortsatt verkställighet av påföljden, eller om

2) påföljden eller ett lagakraftvunnet administrativt beslut som följer på denna innehåller ett förordnande om utvisning eller någon annan åtgärd som innebär att den dömden sedan han eller hon har frigetts från fängelse inte får stanna kvar i den stat där påföljden bestämts.

1 §

I enlighet med denna lag kan också ett dödsstraff som har bestämts av en domstol i en främmande stat omvandlas till en påföljd enligt finsk lagstiftning som ska verkställas i Finland.

3 §

En frihetsberövande påföljd *och ett dödsstraff som omvandlats till en frihetsbegränsande påföljd* kan enligt 1 mom. verkställas i Finland, om den dömden är finsk medborgare eller har *sin* hemvist här och har givit sitt samtycke till saken. En frihetsberövande påföljd *och ett dödsstraff som omvandlats till en frihetsbegränsande påföljd* kan dock verkställas i Finland utan den dömdes samtycke, om

1) den dömden genom att fly till Finland eller på något annat sätt i Finland drar sig undan verkställigheten eller fortsatt verkställighet av påföljden, eller om

2) påföljden eller ett lagakraftvunnet administrativt beslut som följer på denna innehåller ett förordnande om utvisning eller någon annan åtgärd som innebär att den dömden sedan han eller hon har frigetts från

Gällande lydelse

5 d §

Den dömden kan meddelas reseförbud i stället för att tas i förvar. *Om reseförbudet gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om reseförbud i tvångsmedelslagen och bestämmelserna om tagande i förvar i denna lag.*

9 §

Domstolen ska omvandla en annan frihetsberövande påföljd som har dömts ut i en främmande stat än en vårdpåföljd till det fängelsestraff som enligt finsk lag föreskrivs för motsvarande brott. Den omvandlade påföljden får inte vara strängare än den påföljd som har bestämts för brottet i den främmande staten, även om denna påföljd är lindrigare än det minimistraff som föreskrivs för brottet i finsk lag.

11 §

Innan en påföljd som bestämts i en främmande stat omvandlas skall domstolen ge den dömden tillfälle att bli hörd. När en frihetsberövande påföljd omvandlas skall den dömden höras personligen, om han begär det och inte är berövad friheten i den främmande staten.

13 §

Har den dömden överförs till Finland innan den frihetsberövande påföljden omvandlats, skall han här hållas i förvar tills påföljden genom ett verkställbart beslut har omvandlats till ett straff enligt finsk lag.

23 b §

När verkställigheten av en frihetsberövande påföljd eller en vårdpåföljd överförs från en främmande stat till Finland eller från Finland till en främmande stat, ska en försvarare förordnas för den dömden, om han eller hon begär det. I fråga om förordnande av en försvarare på tjänstens vägnar och i fråga om

Föreslagen lydelse

fängelse inte får stanna kvar i den stat där påföljden bestämts.

5 d §

Den dömden kan meddelas reseförbud i stället för att tas i förvar. *På reseförbud och förstärkt reseförbud tillämpas tvångsmedelslagen. Vid tagande i förvar ska 5 a och 5 b § iakttagas.*

9 §

Domstolen ska omvandla *ett dödsstraff och* en annan frihetsberövande påföljd som har dömts ut i en främmande stat än en vårdpåföljd till det fängelsestraff som enligt finsk lag föreskrivs för motsvarande brott. Den omvandlade påföljden får inte vara strängare än den påföljd som har bestämts för brottet i den främmande staten, även om denna påföljd är lindrigare än det minimistraff som föreskrivs för brottet i finsk lag.

11 §

Innan en påföljd som bestämts i en främmande stat omvandlas ska domstolen ge den dömden tillfälle att bli hörd. När en frihetsberövande påföljd *eller ett dödsstraff* omvandlas ska den dömden höras personligen, om han eller hon begär det och inte är berövad friheten i den främmande staten.

13 §

Om den dömden har överförs till Finland innan den frihetsberövande påföljden *eller dödsstraffet* har omvandlats, ska han eller hon här hållas i förvar tills påföljden genom ett verkställbart beslut har omvandlats till ett straff enligt finsk lag.

23 b §

När verkställigheten av en frihetsberövande påföljd, en vårdpåföljd *eller ett dödsstraff som omvandlats till en frihetsberövande påföljd* överförs från en främmande stat till Finland eller från Finland till en främmande stat, ska en försvarare förordnas för den dömden, om han eller hon begär det. I fråga om

Gällande lydelse

försvararen i övrigt gäller i tillämpliga delar 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997). Försvararen förordnas av justitieministeriet. Försvararen får även förordnas av en domstol som handlägger ett sådant ärende som avses i denna lag. Den dömde ska utan dröjsmål informeras om rätten att anlita ett biträde och om att en försvarare kan förordnas för honom eller henne.

26 §

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

Föreslagen lydelse

förordnande av en försvarare på tjänstens vägnar och i fråga om försvararen tillämpas 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997). Försvararen förordnas av justitieministeriet. Försvararen får även förordnas av en domstol som handlägger ett sådant ärende som avses i denna lag. Den dömde ska utan dröjsmål informeras om rätten att anlita ett biträde och om att en försvarare kan förordnas för honom eller henne.

26 §

Närmare bestämmelser om förfarandet för verkställighet i Finland av en påföljd som har dömts ut i en främmande stat och om överföring till en främmande stat av verkställigheten av en påföljd som dömts ut i Finland utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om ändring av förordningen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder

I enlighet med statsrådets beslut

ändras i förordningen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder (22/1987) 1 §, 4 § 1 mom., 8 och 9 § av dem 1 och 9 § sådana de lyder i förordningen 15/1994, 4 § sådana den lyder i förordningen 677/2001 och 8 § sådana den lyder i förordningen 254/2000 som följer:

1 §

Denna förordning tillämpas, om inte något annat följer av en överenskommelse med en främmande stat, då en frihetsberövande påföljd, en förverkandepåföljd eller ett dödsstraff som omvandlats till en frihetsbegränsande påföljd som har dömts ut av en domstol i en främmande stat verkställs i Finland samt då verkställigheten av ett fängelsestraff eller en förverkandepåföljd som har dömts ut av en finsk domstol anförtros en främmande stat med stöd av lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av frihetsstraff (21/1987), nedan verkställighetslagen.

4 §

Om verkställigheten av ett fängelsestraff som har dömts ut i Finland kan anförtros en främmande stat med stöd av en överenskommelse mellan Finland och den främmande staten, ska Brottpåföljdsmyndigheten se till att den dömde informeras om denna möjlighet. Den dömde ska informeras om vad det innebär att verkställigheten av påföljden anförtros en främmande stat enligt verkställighetslagen och överenskommelsen mellan Finland och den främmande staten. Informationen ska ges på ett språk som den dömde förstår.

Justitieministeriet kan förordna att i 1 mom. nämnd information ska lämnas även när det inte mellan Finland och den främmande staten finns någon överenskommelse om överföring av verkställigheten på en främmande stat.

8 §

Innan justitieministeriet fattar beslut om verkställighet i Finland av en frihetsberövande påföljd eller ett dödsstraff som omvandlats till en frihetsbegränsande påföljd som har dömts ut i en främmande stat eller om att verkställigheten av ett i Finland utdömt fängelsestraff anförtros en främmande stat ska ministeriet inhämta utlåtande av inrikesministeriet. Om den påföljd som

har dömts ut i en främmande stat gäller ett brott för vilket åtal kan väckas i Finland, ska utlåtande begäras också av riksåklagaren.

9 §

När justitieministeriet har beslutat att en frihetsberövande påföljd eller ett dödsstraff som omvandlats till en frihetsbegränsande påföljd som dömts ut i en främmande stat får verkställas i Finland eller att verkställigheten av ett fängelsestraff som har dömts ut i Finland ska anförtros en främmande stat, ska ministeriet underrätta Rättsregistercentralen om sitt beslut.

Denna förordning träder i kraft den 20 .